

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Quæst. 307. Coram quo judice tranctanda causa divortii maximi quoad vinculum conjugale.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73973)

potest; primo triennio prolem alendam apud matrem, ac deinceps apud patrem. Jure verò civili novo authenticarum constitutum, ut, si pater causam dedisset divortio, proles communes utriusque conjugum alentur expensis patris apud matrem, dum hæc ad secundas nuptias non transit; (ubi notandum, loqui illa jura de divortio facto etiam quò ad vinculum conjugale, quod permittebatur quandoque ex causa maximè adulterii; uti & hodieum Græci ob eam causam permittunt transire ad secundas nuptias, recte Bellarm. de mat. c. 15. ad initium, errore hoc correcto per Ecclesiasticam juraque ecclesiastica) & è contra, si causa divortii fuisset mater, apud patrem expensis matris, nisi fortè pater minùs idoneus esset ad alendas & educandas proles, tunc enim apud matrem locupletem educendæ. *Amb. si pater. divortio factò, apud quem liberi morari & educari debent.* Atque generale est illud, quòd liberi apud patrem innocentem expensis patris nocentis ali & educari debeant; adeoque non minùs apud patrem innocentem expensis matris nocentis, quàm apud matrem innocentem expensis patris nocentis; eò quòd, cum mater sit correlativum patris, & quòd dispositum de uno correlativo, etiam dispositum censeatur de altero, dum eadem militat ratio, quæ in præsentem est culpa delinquentis inducens obligationem hanc alendi propriis expensis prolem, longè diversam ab obligatione, quæ aliàs jure communi inest parentibus, nempe ut mater solo triennio teneatur præbere alimenta filio, ac deinceps pater. *L. Nescimus. L. si quis à liberis. ff. de liber. agnos. hoc, inquam, pro ut cit. Amb. textus indicat, ternas patitur limitationes. Prima, quòd etsi pater dederit causam divortii, dum tamen mater innocens transit ad secundas nuptias, non apud hanc, sed apud eum, quem Judex arbitrabitur, expensis patris, si dives est, alenda est. Castrop. l. c. p. 6. §. 10. n. 3. citato Sanch. L. 10. d. 20. n. 4. Secunda, si pater innocens est pauper, adeoque minùs ad hoc idoneus, & mater nocens dives, apud hanc alendi ejus sumptibus filii. Castrop. Saanch. LL. cit. Laym. l. c. n. 19. Pith. b. 1. n. 63. Tertia si conjux nocens, seu qui dedit causam divortio, sit fidelis, & alter conjux infidelis, non huic, sed fideli nocenti proles alenda tradi debet in favorem fidei. Castrop. Sanch. Laym. Pith. LL. cit. juxta quòd hoc ipsum indicatur cit. Amb. his verbis: si minùs idoneus est. Porro extendi non debet hæc dicta Amb. decisio ad divortium iniquè & contra ordinem juris factum, cum expressè loquatur de divortio legitime factò, & pœnæ extendendæ non sint ultra casum in lege non comprehensum.*

2. Resp. Secundò: Si divortium factum neutrius culpa, v. g. mutuo utriusque consensu: vel utriusque culpâ, v. g. dum unus eorum commisit adulterium, alter de hæresi damnatus est, servandum est jus commune (quòd hoc in puncto nulla alia lege mutatum reperitur) nempe *L. nec filium, c. de patria potest.* quâ statuitur filios minores triennio apud matrem, majores apud patrem ejusque sumptibus alendos, nisi Judex aliud fuerit arbitratus, juxta *L. unic. c. de divortio factò*, censent Sanch. d. 10. n. 10. Castrop. n. 6.

3. Tertio: Divortio factò non tantùm quòd ad thorum & habitationem, sed etiam quòd ad vinculum, nimirum ubi matrimonium contractum cum impedimento dirimente, filii utriusque conjugis impensis alendi. Arg. c. 2. qui filii sint legit. idque sive sint minores, sive majores triennio; eò quòd,

R. P. Lew. Jur. Can. Lib. IV.

dum uterque conjux processit bona fide, æquum non sit, unum eorum amplius gravari quàm alterum, & *Lex Cod.* statuens minore triennio matris, & majores patris expensis esse alendos, expressè loquatur de conceptis ex legitimo matrimonio. Sanch. l. c. n. 11. Castrop. n. 6. citans Surdum de aliment. tit. 1. q. 24. & tit. 7. q. 13. n. 18.

Quæst. 306. Factò divortio quòd ad thorum & habitationem an & à quo præstanda alimenta uxori.

1. Resp. Primò: Præterea, quæ dicta de præstandis alimentis uxori pendente lite divortii, in foro externo ante sententiam de adulterio uxoris non permittitur vir ei negare alimenta; eò quòd, licet innocens propter adulterium possit nocentem privare omni jure maritali factò divortio per sententiam, cum tamen ea privatio sit pœna, & hæc requirat sententiam, saltem declaratoriam criminis in foro externo, ut Sanch. cum communi. L. 10. d. 8. n. 13. non poterit justè alimenta negare.

2. Resp. Secundò: Divortio jam factò non culpâ uxoris, sed viri, etiam si dotem non attulerit, vel illi placuerit potius ali à viro, quàm sibi dotem concedi, deberi illi alimenta præstari, tametsi aliunde habeat, unde vivat, astruit Castrop. cit. §. 10. n. 1. citatis Farinac. q. 143. §. separatio thori. n. 46. & seq. Matth. de Afflictis. dec. 10. n. 1. & 3. Gutt. de Mat. c. 129. n. 24. & seq. eò quòd justum sit nihil ei detrahi ex fructibus, quos illa in matrimonio perceptura erat, dum nullam in separatione culpam habet.

3. Resp. Tertio: Teneri quoque virum præstare alimenta uxori adulteræ, facta separatione thori, sentit Jul. Clar. L. 5. §. adulterium. vers. factò autem. apud Krimer. in 4. decret. in 1605. & plures apud Sanch. L. 10. d. 8. n. 23. satis probabiliter, ut inquit Castrop. l. c. §. 6. n. 4. eò quòd per divortium non desinat esse uxor, maximè dum vir inde occasionem dedit adulterii, ejiciendo illam ex domo, vel crudeliter tractans. Hoc ipsum admittit apud eundem Rosell. v. divorcium. num. 11. Fabien. q. 11. n. 12. dum vir eandem rejicit propter adulterium non notorium, non tamen propter notorium, ut Surdus de alimentis. tit. 1. q. 118. n. 5. & tit. 7. q. 16. & absolute tanquam verius tenet Castrop. l. c. cum Sanch. n. 25. & seq. id multis approbante Gutt. de mat. c. 129. n. 23. Farin. Tom. 4. q. 143. n. 41. nullam esse obligationem marito præbendi uxori adulteræ alimenta; quia ob adulterium ab omni debito conjugali est absolutus. Quin etiam neque in foro conscientia, neque externo teneri virum subministrare alimenta uxori è domo sua fugienti ob timorem, quem habet, se male tractandam à viro causâ adulterii suspicari; cum vir non teneatur extra domum suam uxorem alere, quando ipse causam recessus non dedit. Castrop. §. 5. n. 5. citatis Gutt. de mat. c. 128. n. 21. & Farin. l. c. n. 45.

Quæst. 307. Factò divortio quòd ad thorum, an & qualiter restituenda uxori dos & bona parapherna.

1. Resp. Primò: Dos (quo nomine hic venit omne illud, quòd marito ratione matrimonii ad ejus onera sustinenda datur, vel promittitur sive ab aliquo ascendente, vel intuitu patris, quæ dicitur dos profecticia, sive ex bonis propriis uxoris, vel extranei sine respectu ad patrem, & dicitur dos adventitia) restituenda est

X 2

da est

da est uxori, si non culpâ uxoris, sed viri factum est divortium. Castrop. l. c. juxta c. 1. de donat. inter virum & uxorem. & Abb. ibi. & Bald. in c. 1. ut lite non contest. Insuper illi medietas lucrorum usque ad divortii tempus. Gutt. l. 1. can. 99. c. 24. num. 14. Covar. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 1. num. 6. Castrop. l. c. juxta c. significavit. de donat. inter vir. & uxorem. juncta Gl. quin & omnium lucratorum à viro post factam separationem medietatem deberi in hoc casu uxori non secus, ac si nulla facta separatio, censent Covar. & Gutt. ex acquisitis vero ab uxore post separationem vir nocens nihil habet. Gutt. l. c. c. 24. num. 16. Bald. in L. si uxor. c. de conditionib. insert. num. 6. Castrop. l. c. Si verò culpâ uxoris accidit divortium, & ea est adulterium, neque dos, neque pars ulla acquisitorum usque ad divortium, & acquirendorum à marito post illud est ei restituenda, quin etiam obligatur communicare viro, quidquid acquirit post separationem, Gutt. l. c. num. 17. & seq. Castrop. l. c. num. 2. de quo tamen postremo, nimirum de acquisitis ab uxore vide dicenda ex professo respons. seq. Proceditque id ipsum, si culpa uxoris, ob quam factum divortium, fuit savitia illius, imò quodcunque delictum inducens divortium, ne alias vir innocens dotis administratione & fructu, quem haberet non facto divortio, privaretur sine culpa. Sanch. l. 10. d. 4. num. 20. & d. 20. num. 7. Castrop. l. c. cum communi & juxta c. plerumque de donat. inter vir. & uxorem. sine ulla limitatione statuens, uxorem amittere dotem, si ejus culpâ fiat divortium, contra Ponc. l. 9. c. 23. num. 12. sententem amissionem dotis soli adulterio annexam esse.

2. Extenduntur hæc ipsa quò ad amissionem dotis facto divortio ob adulterium uxoris, sive ea sponte recessit ab innocente metu pœnæ ob commissum adulterium, sive judicio Ecclesiæ; nec ei reconciliatus est; ut expressè habetur cit. c. plerumque. quin & extendunt hæc aliqui cum Covar. de sponsat. p. 2. c. 7. §. 6. num. 1. Clarus §. adulterium. num. 14. apud Krimer. de matrim. num. 1594. ad casum adulterii uxoris putatitæ, ubi nimirum ob latens impedimentum matrimonium nullum est; eò quòd etsi hoc casu absit injuria in re, non tamen absit in affectu adulteræ manifestato sufficienter, ut subsiciatur pœnis juris humani; quamvis hoc ipsum limitet Sanch. cit. d. 8. num. 7. ut procedat, si tale matrimonium celebratum in facie Ecclesiæ, & viro obtentâ sententiâ dos applicata sit propter reg. res judicata. ff. de reg. jur. Secus ante sententiam; quia cum verè non fuerit adulterium, viro contra mulierem, quæ nullitatem matrimonii allegat, sententia non debet pro jactura dotis.

3. Limitantur è contra primò, ita ut vir obligatus sit restituere uxori dotem, à qua se propria autoritate separavit ob adulterium; cum uxore dotem perdere non possit, quousque per sententiam ad illius privationem damnata est. Castrop. §. 7. num. 7. cum Covar. l. c. eò quòd amissio dotis sit pœna adulterii, lata in cit. c. plerumque. & L. consensu. c. de repudiis: reus autem pœnam subite non tenetur, quousque sententia saltem declaratoria criminis accedat. Atque ita verius existimat Castrop. l. c. num. 7. cum Abb. ad c. plerumque. Syl. v. adulterium. q. 6. Angelo & c. virum propria autoritate ab uxore adultera non posse ante sententiam divortii dotem retinere,

etsi uxori dotem repetenti exceptionem adulterii opponere potest, ne isti concedatur, sed sibi applicetur. Secundò; ita ut amissioni dotis non sit locus, ubi reus post divortium innocenti est reconciliatus, prout dicitur cit. c. plerumque. Tertio, si etiam alter commisit adulterium, (intellige post factum divortium, si enim ante illud commissum, non est divortio locus) tunc enim fit compensatio, adeoque in eo casu adulteræ conceditur actio ad dotem recuperandam; quia lucrum, quod accreverat innocenti ex alterius delicto, sublatâ jam ejus innocentia per similem lapsum, cessat quò ad jus retinendi, saltem si de hoc illius lapsu quoque constat. Proceditque id ipsum etiam, dum innocens post sententiam divortii latam, quæ transit in rem judicatam, lapsus est in adulterium in sententia eorum, qui docent in eo casu teneri virum reconciliari uxori, & cum ea reintegrare matrimonium; ita expressè Castrop. §. 6. num. 14. Ponc. l. 9. c. 20. in fine. in sententia verò negante, in hoc casu debere adulterum reassumere adulteram, solùmque concedente Judici potestatem compellendi hos conjuges ad reconciliationem ob periculum incontinentiæ, Sanch. negat teneri adulterum restituere adulteræ dotem; eò quòd instauratio illa matrimonii ob periculum incontinentiæ facta ex mandato Judicis optime consistere possit, quin dos reddatur. Censet nihilominus Castrop. cit. num. 14. quòd cum ad conjugalem amorem fovendum matrimonio instaurato, expediens sit, dotem reddi uxori, Judex ob hanc rationem, quin & in pœnam delicti de novo commissi ex officio compellere possit ad eam reddendam non secus, ac ob vitandum periculum incontinentiæ in hoc casu compellere eos potest ad mutuam cohabitationem. Quòd verò addit Sanch. d. 9. num. 36. quòd si ante sententiam vir paciscatur cum uxore adultera de lucranda sibi dote ob desistentiam ab accusatione criminali, si ipse postmodum incidat in adulterium, obligatum esse restituere dotem; eò quòd delicta tunc compensentur, & prædictum pactum tacite imbibat hanc conditionem: nisi delictorum compensatio fiat; id, inquam, sibi non placere, ait Castrop. num. 15. eò quòd etsi ea delicta compensentur, quò ad accusationem civilem divortii, compensationem tamen criminalem non admittant, ut Cenedo. in collectan. juris coll. 166. n. 4. & aliis; cum mulier non possit accusare virum adulterum, vir tamen adulter possit criminaliter accusare mulierem adulteram juxta l. 1. c. ad Leg. Jul. de adulter. neque mulier accusata de adulterio se tueri possit exceptione adulterii mariti; ut Covar. l. c. n. 5. & ipse Sanch. l. 10. d. 8 à n. 33. adeoque jam, si vir ab accusatione criminali (quam etiam postquam ipse lapsus in adulterium instituere posset, ac si adulterium non commisisset) desistat, prædictum pactum firmum persistat, & dos uxori non reddenda. Porro quæ sit accusatio civilis, quæ criminalis in hac materia, vide supra q. 301. Quartò, si mulier per vim præcisam oppressa; secus si per vim conditionatam, seu per metum extorta copula; & in summa dictæ amissioni dotis locus non est ob adulterium (idem est de alio delicto) ubi non fuit sufficiens ad faciendum divortium.

4. Resp. secundò: Bona paraphernalia seu parapherna (qualia sunt, quæ uxor jam dotata habet

bet

bet præter dotem, aut acquirit in suos usus, V. G. donatione, jure hæreditario, sic dicta tanquam præter dotalia) amitti quoque factio divortio, censet Jul. Clar. l. 5. *sentent. §. adulterium. num. 15.* cum Gl. in c. *plerumque. de donat. inter virum & uxorem. v. dotalitium*, eò quod putent per dictum verbum *dotalitium*, quod prohibetur in *cit. c.* repetere uxor adulterans, intelligi velint hæc bona paraphernalia. Contrarium sentiunt alii, eò quod velint cum Sanch. l. 6. *de matrim. d. 1. num. 1.* non intelligi hæc bona, sed donationem ad nuptias vel sponsalitiæ largitatem, quæ sit à sponso sponse ob spem futuri matrimonii; vel prout *l. c.* insinuat Sanch. quem sequitur Engels. *b. t. num. 15.* donationem, non ad, sed propter nuptias. Hinc

5. Resp. tertio: Donationem propter nuptias (quo nomine Haunol. *Tom. 1. tr. 4. num. 346.* intelligit contra dotem, datum in assecurationem dotis; vel etiam quod pragmatici vocant *diarium*, nimirum pars bonorum mariti ex consuetudine, vel conventionem mulieri assignata, ut eam habeat pro dote obligatam, & post mortem viri eam lucretur quò ad proprietatem vel usumfructum: ac denique quod venit nomine arrhæ seu morgengabæ) amittit maritus adulter (apud quem aliàs manet dominium naturale contradotis, quemadmodum dominium naturale dotis manet apud uxorem, si viro non dederit ademptionem) eamque lucretur uxor innocens, ut habetur *l. consensu. §. si qua igitur, & §. si vir causam. c. de repudiis. aub. ut liceat mariti. §. quia plurimas.* E contra non minus donationem ad nuptias, quam dotem amittit uxor adultera. Porro circa hæc notandum, quod, si uxor & maritus habent liberos ex eodem vel alio matrimonio, nec maritus innocens lucretur dotem sibi, nec uxor innocens donationem propter nuptias, sed illa reserventur liberis adulteræ post mortem uxoris, viro, dum vivit, habente usumfructum spectato jure communi; ut Barth. in *l. 2. p. 1. n. 66. ff. solut. matrimonio.*

Quest. 308. Coram quo Judice tractanda causa divortii, maxime quò ad vinculum conjugale.

1. Resp. primò: Cum certum sit ex dictis, non posse fieri separationem, quò ad vinculum matrimonii, etiam dum impedimentum dirimens, adeoque nullitas matrimonii est notoria, sine sententia Judicis, tamen in hoc casu, etiam dum unus conjugum certo scit tale impedimentum, possit sine ulla sententia Judicis, quin & debeat, se separare ab altero quò ad thorum juxta *c. Inquisitioni. de sent. excom.* item dum impedimentum dirimens notorium non est, nec in continente probatur à spoliante, restituendus sit per Judicem. In his & aliis causis concernentibus valorem matrimonii, ejusque dissolutionem quò ad vinculum, Judex alius esse nequit quam Ecclesiasticus, & in foro Laico seu sæculari hæc causa tractari nequeunt, juxta illud: Laicis nulla est de spiritualibus disponendi facultas, *c. tua. de decimis.* jam verò causæ matrimoniales, in quantum concernunt valorem, firmitatem, licetatem, dissolutionem sunt spirituales; cum matrimonium fidelium sit Sacramentum. Neque his obstat, quòd matrimonium sit quoque contractus civilis; non enim est contractus merè ci-

vilis, sed elevatus ad rationem Sacramenti. Quemadmodum materia Sacramentorum aliarumque rerum sacrarum secundum se est res temporalis, corporea & materialis, accessione tamen consecrationis formæ Sacramentalis, unctionis, benedictionis per potestatem Ecclesiasticam ordinatæ ad finem supernaturalem, sic evadunt spirituales, ut sint extra omnem potestatem & commercium Laicorum. Neque obstat directè responsioni, quòd Judex Laicus cognoscere possit, an causa allata divortii faciendi existat; nam hoc permisso, cum sit quæstio matrimonialis quidem, sed meri facti (qualis est & ea, an matrimonium sit contractum; an contractum in facie Ecclesiæ vel clam) de quæstionibus autem similibus meri facti potest cognoscere Judex sæcularis, nisi resolvantur in quæstionem juris (v. g. si quaratur de sensu canonis seu legis ecclesiasticæ; quid sit matrimonium clandestinum) cum sint fori mixti, adeoque sit locus præventioni, quales etiam sunt, dum agitur de punitione adulterii, incestus aliorumque criminum, quæ sunt contra sanctitatem matrimonii; ita ferè Krimer. *num. 1509.* cum Tanner. *Tom. 4. d. 8. du. 9. à num. 166.* Non tamen sequitur adhuc, quòd possit cognoscere de sufficientia dictæ causæ, utpote quæ non est quæstio meri facti. De cætero Judicem Laicum autoritate sua citantem, vel examinantem causam istiusmodi separationis, ac separantem conjuges, incurrere excommunicationem in Billa Cænæ latam contra usurpantes jurisdictionem ratione beneficii extensam ad omnem usurpationem jurisdictionis Episcopalis quæ talis, ait Krimer. *num. 1512.* citans Filiuc. *tr. 13. c. 8. num. 218.* usurpare autem jurisdictionem alienam est illam sine justo titulo sibi appropriare exercendo illius actus, vel de objecto ejus proprio disponere; jam verò jurisdicctio & potestas dirimendi matrimonia invalida est jurisdicctio propria Episcopi quæ talis, & actus citandi & juridicè examinandi ad cognoscendum de impedimento matrimonii contracti, vel contrahendi sunt quoddam initium judicii super valore matrimonii dissolvendi aut impediendi; adeoque istiusmodi actus à Laicis in hac causa exerciti, æquè ac ipsum judicium cadit sub eam penam.

2. Resp. secundò: Sed neque causæ illæ spectantes divortium illud compromitti possunt in arbitrium Laicum, aut ab arbitris Laicis decidi, vel transactione definiti. Covar. *4. decret. p. 2. c. 8. §. 12. à num. 6.* cum jus cognoscendi & terminandi has causas sit jus spirituale, adeoque jurisdictionis tantum ecclesiasticæ; non tamen ita, quin à Papa etiam principalis cognitio, & determinatio causarum matrimonialium Judici Laico committi possit.

3. Resp. tertio: Per Judicem ecclesiasticum hic (uti & quò ad omnes aliàs causas matrimoniales) intelligitur Episcopus; *c. accedentibus. de excess. Pralat.* utrum verò has causas quoque cognoscere & tractare possit Vicarius Generalis Episcopi sine speciali ejus commissione, vide apud Barb. *de potest. Episc. p. 3. alleg. 54. n. 94.* vide & me in *Vicar. Episc. q. 160.* De cæterò nil vetat, quò minus harum causarum cognitio delegari possit. Covar. *l. c. n. 1.* Vel etiam privilegio, vel consuetudine legitime præscripta competere possit aliis quam Episcopis, ut constat ex *Trid. sess. 24. c. 12.*

4. Resp. quartò: Dum unus conjugum adversus alterum agit ad dissolutionem vinculi conjugalis propter